

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ

**TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ BAŞKANI
AVUKAT ÖZDEMİR ÖZOK'UN
DANIŞTAY'IN KURULUŞUNUN
137. YILDÖNÖMÖ VE
“İDARİ YARGI GÖNÖ”NDE
YAPTIĞI KONUŐMA**

**10 MAYIS 2005
ANKARA**

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ BAŞKANI
Av. ÖZDEMİR ÖZOK'UN
DANIŞTAY'IN KURULUŞUNUN
137. YILDÖNÖMÖ
VE
“İDARİ YARGI GÖNÖ”
NEDENİYLE YAPTIĞI KONUŐMA

340.009
099
2005
k. 1

001106

Türkiye Barolar Birliği
Karanfil Sokağı 5/62
06650 Kızılay - ANKARA
Tel: (312) 425 30 11 Faks: 418 78 57
web: www.barobirlik.org.tr
e-posta: admin@barobirlik.org.tr
yayin@barobilik.org.tr

Sayın Cumhurbaşkanım,

Danıştay'ın Kuruluşunun 137. Yıldönümü ve "Danıştay ve İdari Yargı Günü" nedeniyle düzenlenen toplantıyı onurlandıran sizi ve sayın konukları saygılarımla selamlıyorum.

"Sav-savunma-karar" bütünlüğüne ve birlikteliğine diğer yargı organlarımız gibi, titizlikle saygı gösteren Danıştay'ın, bu yıl da kürsüsünü savunmanın özgür sesine açmasını, yargı birlikteliği yönünden son derece anlamlı ve önemli bulduğumuzu vurgularken, başta Danıştay Başkanı sayın Ender Çetinkaya olmak üzere, Danıştay, Bölge İdare Mahkemeleri, İdare ve Vergi Mahkemeleri'nin değerli mensuplarının bu özel günlerini kutlar, tüm meslektaşlarım adına başarı dilekelerimle saygılar sunarım.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Türkiye Barolar Birliği Başkanlığı görevine seçildiğimiz 13 Mayıs 2001 gününden bu yana, bu mutlu gün nedeniyle dördüncü kez sizlere seslenme onurunu yaşıyorum. Geçen üç yılda olduğu

gibi, bu yılda, bu kürsüden öncelikle “*idari yargı*” başta olmak üzere, genel olarak yargı ve meslek sorunları yanında, ağırlıklı olarak kimi temel ilke ve doğrularla, yurt sorunları hakkında tespit ve değerlendirmelerimi sizlerle paylaşmak istiyorum. Belirtmek isterim ki, geçen süreçte, dikkat çektiğimiz olumsuzluklar eksilmediği gibi, yurt ve meslek sorunlarında yeni ve karmaşık durumlarla karşı karşıya gelinmiş bulunmaktadır.

Anayasa Mahkemesi’nin 43. Kuruluş Yıldönümü nedeniyle 26 Nisan 2005 günü yaptığı konuşmada Başkan sayın Mustafa Bumin, aynı konuya değinmiş ve “*Otuz dokuz yıllık meslek hayatımda, üzümlere söylüyorum, tüm iktidarlar, süratli ve etkin biçimde faaliyet gösteren yargı yerine, ağır ve hantal çalışan, uyuşmazlıkları yıllar sonra karara bağlayan mahkemeleri yeğlemişlerdir,*” şeklindeki beyanlarıyla yargının karşı karşıya bulunduğu davranışı açık bir biçimde ortaya koymuştur. Yine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı sayın Ok, Yargıtay Başsavcılığı’nın 145. Onur Günü’nde kimi değerlendirmeleri yanında “... *bu süreçte uyum adıyla Anayasa ve yasalarda yapılan değişiklikler kapsamına yargının bağımsızlığını örseleyen maddelerin alınmaması hem yargı camiasını hem de halkımızı üzümüştür,*” demek suretiyle bu yöndeki tespit ve eleştirilerimize katılmışlardır.

Çağdaş toplumlarda genel eğilim, insanları, eşit, özgür, saygın, güvenli ve geleceğe umutla bakan bir düzen kurmaya yöneliktir. Böyle bir düzen yaratabilme yolunun, toplum ve insanlar arasındaki ilişkilerde belirgin dengelerin kurulmasından geçtiği zamanla ortaya çıkmış, ancak bu dengeyi kurmak oldukça uzun bir süre almıştır. Bu bağlamda toplumda, yönetenler ile yönetilenler arasında adil biçimde oluşturulacak "*hak ve görev dengesi*", bireyin kimi egemenlik yetkilerini, yine o birey adına kullanmak üzere yönetenlere devretmeleri ve karşılığında siyasal, ekonomik ve sosyal haklarının güvenceye alınmasını istemeleri ile başlamıştır. Tüm bu gelişmelerin sonucunda, çağdaş ve demokratik kurumlar oluşmuş ve belirli süreç içinde çağdaş toplumlarla birlikte anılır olmuşlardır. Başlangıçta daha çok yönetenlerin ağır bastığı bu dengede, günümüzde yönetilenler giderek etkinlik kazanmışlardır. Buna bağlı olarak ve özellikle çağdaş demokrasinin ürünü olan sivil toplum örgütleri şeklindeki yapılanmalar toplumda hızla gelişmeye başlamıştır. Bu yolla kurulan denge içinde hedeflenen, bireye temel hak ve özgürlüklerini hiçbir kısıtlama olmaksızın tanıyan, hukukun üstünlüğüne dayalı kurumsal yapı, "*hukuk devleti*" dir.

Günümüzde “*hukuk devleti*”, saydam yönetimden daha ileri bir aşamaya ulaşmış ve sayın Prof. Dr. İl-Han Özay’ın tanımıyla “*Gün Işığında Yönetim*”e dönüşmüştür.

Hukuk devletinin gerçekleşmesi, kaynağı ne olursa olsun, keyfi karar ve eylemlerin doğuracağı olası zararlara karşı bireyi ve demokratik kurumları koruyan bir sistemin toplumda süreklilik kazanıp yerleşmesiyle olabilir. Parlamen-todan, dolayısıyla “*halk*”tan yönetme yetkisini alan siyasal iktidarın, sahip olduğu yetki ve güç bileşkesini, hukuku üstün kılarak, adil bir biçimde, toplumsal yarar için kullanması gerekir. Bu olgu, siyasal iktidarı elinde bulunduranları, hukuk devletinin içinde, bireyin ve kurumların hak ve özgürlüklerinin de bulunduğu bir “*toplumsal barış*” için varolduğu bilincine ulaştıracaktır. Bu anlamda hukuk devleti kavramının özünde, hukukun üstün kılınması, hak ve adalete saygı ve toplumsal güven duygusunun kurumlaşmış olması yatmaktadır. Kısaca “*hukuk devleti*” yönetilenlere hak ve özgürlükleri adına hukuksal güvenceler veren, uygar ve demokratik sistemin adıdır. Bütün bu değerlendirmelere ve kat edilen uzun yola karşın, bireyin yaşadığı toplumda saygının biçimde yer alması savaşımı, günümüzde de sürmektedir. Bir toplumda hukukun üstünlüğüne

hizmet eden, özgür seçimlerle oluşan yasama organı, çok partili demokrasi, kuvvetler ayrılığı, yönetenlerin denetimi ne ölçüde önemli kavramlar ise, bireylerin dil, din, cinsiyet düşünce ve anlatım özgürlüğüne saygı duyulması, herkesin hiçbir ayrıcalık olmaksızın yasalar önünde eşit olması da yine bireyin ve toplumun gelişmesi bakımından o denli önemlidir. Hukukun üstünlüğüne dayalı, çoğulcu bir demokrasiyle yönetilmek ve insan haklarına saygılı olmak, uygar toplum olmanın "*olmazsa olmaz*" koşuludur.

Sayılan bu özellikleri ve nitelikleri yapısında taşıyan "*hukuk devleti*"ni oluşturan en temel unsur "*yargı denetimi*"dir. Başka bir anlatımla; sınırsız güç ve yetkiyi elinde bulunduran yasama ve yürütmeyi hukuka bağlı kılan güç, bağımsız yargıdır. Erkler ayrılığı ve yargı bağımsızlığı, hukuk devletinin temelini oluşturur. Anayasa Mahkemesi'nin bir yasayı, Danıştay'ın bir hükümet tasarrufunu iptal etmesi yasama ve yürütmeye müdahale ya da üstünlük olarak algılanmayıp, erkler ayrılığının doğal sonucu olarak kabul edilmelidir. Bu değerlendirme Anayasa'nın başlangıç bölümünde "*kuvvetler ayrımı*"nın, devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyip, belli devlet yetkilerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı (medeni bir iş bölümü ve iş

birliği olduğu) üstünlüğün ancak Anayasa'da olduğu şeklinde vurgulanmıştır. Tarihsel gelişimi içerisinde parlamentolar, monarşi yönetiminde krala karşı mücadele sürecinde halkı temsil eden kurumlar olarak ortaya çıkmış ve özgürlük bekçiliği görevini üstlenmişlerdir. Anayasa mahkemeleri ise, yasama organının anayasal çerçevede görev yapmasını sağlamak amacıyla, özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Batı'da kurulup yaygınlaşmıştır. Anayasa mahkemeleri, anayasal kurumlar arasında ki denge yanında özgürlüklerin korunması işlevini de üstlenerek, egemenliğin kullanılmasında en yetkili organlardan birisi haline gelmiştir. XXI. yy. başında Anayasa mahkemeleri, demokratik hukuk devletinin vazgeçilmez bir kurumu ve insan haklarının başlıca güvencesi olarak, erkler ayrılığının temel taşını oluşturmaktadır. Ülkemizde, Türkiye Büyük Millet Meclisi devletin, Anayasa Mahkemesi ise "*hukuk devletinin*" kurucu organıdır. Her iki kurumda özgürlük ve demokrasi adına vazgeçilmezdir. Yasama organı, yürütme organına ve bunu siyasal müdahalelerine karşı kendi özerkliğini korumalı, Anayasa Mahkemesi'nin bu yöndeki yargısal denetiminden asla rahatsızlık duymamalıdır. Bu bağlamda Türkiye'de erkler ayrılığı ve dengesinin korunması, başta yasama, yürütme ve yargı erklerinin en üst düzeyde temsilcilerinin özenle

duyarlılığını, hatta görev sorumluluğunu gerekli kılmaktadır.

İdari yargı, devleti oluşturan erklerden “yürütme ve onu bütünleyen idarenin” eylem ve kararlarının hukuka uygunluğunu denetler, devlet yönetiminin hukuk içinde kalmasını sağlar. Bu yönüyle “idari yargı” yürütme ve idareyi temsil eden siyasal iktidarların en büyük güvencesidir. Çünkü, yürütme ve idarenin kimi hukuk dışı eylem ve davranıŐlarını denetleyerek, onların hukuka uygun biçimde gerçekleşmesini sağlayan, yürütme ve idarenin hukuk içinde kalmasına yardımcı olan “idari yargı”, bu yönüyle duyarlı bir siyasal iktidarın en güvenilir yol göstericisi durumundadır. Bu konuda, Amerikan Cumhurbaşkanı Thomas Jefferson’un yargı denetiminin önemine vurgu yapan “yasaların dürüst ve erdemli yargıçlar eliyle uygulanması, bizi Anayasa’nın vermediği yetkileri kullanmak tehlikesine ve yanılğına karşı koruyacaktır,” sözleri yargı denetiminin sadece yönetilenler için değil yönetenler için de bir güvence olduğunu ortaya koyan önemli ve anlamlı bir örnektir.

Sayın Cumhurbaşkanı,

Genelde yargının, özelde idari yargının, sorunlarının geçmişten günümüze hemen, hemen

aynı noktalarda toplandığı görülmektedir. Bunları, yargılamanın ağır işlemesi sonucu adaletin gecikmesi, hukuk eğitiminin yetersizliği, yargıç, savcı ve adliye çalışanlarının işin önem ve konumuna uygun özlük haklarına sahip olmaması yanında kuşkusuz bunların hepsinden önemlisi, yargının kurumsal olarak bağımsızlığa kavuşmamış olması olarak sıralayabiliriz.

Yargı bağımsızlığı, Anayasa'nın 9, 138 ve 139. maddelerinde hiçbir duraksamaya ve yanlış anlamaya neden olmayacak bir biçimde hüküm altına alınmış olmasına karşın, uygulamada yargı tam bağımsız değildir.

Cumhuriyet'in kuruluşundan 1961 Anayasası'nın yürürlüğe girdiği güne kadar; yargıç ve savcılar özlük işleri yönünden Adalet Bakanlığı'na bağlı olarak görev yapmışlardır. Türkiye Cumhuriyeti'nin çağdaş devlet yapısı içinde kurumsallaştığı, geleneklerinin olduğu ve korunduğu tek partili dönemde *"Yargı erki; devletin, Anayasa'nın ve insan onurunun koruyucusudur,"* diyen büyük Atatürk ve *"O yargıdır biz onun ayağına gideriz,"* diyebilen Adalet Bakanı büyük hukukçu ve devlet adamı Mahmut Esat Bozkurt zamanında, biraz da dönemin koşulları gereği, yargı bağımsızlığından yakınma olmamıştır. Ancak, 1950 yılında başlayan çok partili dönemdeki uygulamalar ile

yargı bağımsızlığı tümünden zedelenmiş ve yargı politikanın etkisi altına girmiştir. Bu öyle bir noktaya gelmiştir ki, siyasal iktidar beğenmediği yargıçları “*görülen lüzum üzerine*” gerekçesi ile ve bir gecede emekliye ayırmış, böylece yargıç güvencesini, yargı bağımsızlığını hiçe sayarak yetkilerini kötüye kullanabilmiştir. Yaşanan bu acı deneyimler nedeniyle 1961 Anayasası yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi adına oldukça ileri kurum ve kurallar getirmiştir. Bu kurumların başında, Yüksek Hakimler Kurulu ve Anayasa Mahkemesi gelmektedir. 1961 Anayasası'nın 143-144. maddelerinde yapılandırılan ve içinde tek bir siyasi üyenin bulunmadığı “*Yüksek Hakimler Kurulu*” yargı erkinin, yasama ve yürütme karşısında bağımsızlığını tam olarak sağlamaya yönelik olmuştur. Ancak, Yüksek Hakimler Kurulu'nun atama ve uygulamada tutumu yakınmalara neden olmuş bu yakınmalar sonucu, 1971 yılında Kurul'un yapısıyla ilgili olarak kimi değişiklikler yapılmış ve 1982 Anayasası'yla da tümünden kaldırılarak, tarih sayfalarındaki yerini almıştır. 1982 Anayasası'yla getirilen Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun mevcut yapısı, yargı bağımsızlığına aykırı olarak, siyasal iktidarların yargıya müdahalesine olanak sağlar niteliktedir. Siyasetin gölgesinin yargı üzerine düşmemesi için, adalet bakanı ve bakanlık müsteşarının kuruldan mut-

laka ayrılması; Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'na bağlı bir teftiş kurulunun oluşturulması; bunun doğal sonucu olarak adalet bakanlarının yargıç ve savcılar hakkında re'sen soruşturma başlatma yetkisinin kaldırılması; mesleğe giriş sınavının mutlaka bu Kurul tarafından yapılmasının sağlanması ve hepsinden önemlisi özlük işlerinin tamamen Kurul'a bağlanması gereklidir. Bu düzenlemeler yapılmadığı sürece siyasetin yargı üzerindeki gölgesi kalkmayacaktır. Bu kanımız, Avrupa Birliği Komisyonu temsilcilerinin 2003 ve 2004 yılına ait "*Türkiye Cumhuriyeti'nde Yargı Sisteminin İşleyişi İstisare Ziyaret Raporları*"nda da açıkça paylaşılmaktadır. Yüksek yargı organlarının başkanları, HSYK üyeleri, yargıçlar, savcılar, barolar ve Türkiye Barolar Birliği temsilcilerinin görüş ve düşünceleri alınarak düzenlenen raporda; "*... kurumsal ve işlevsel bakımdan yargı bağımsızlığının Türk yargı sisteminin-Türk adalet sisteminin bir özelliği olmadığı, Türk yargısının kabul edilemeyecek ölçüde Adalet Bakanlığı'nın siyasi iradesinin potansiyel etkisine maruz kaldığı ...*" genel değerlendirmesinden sonra şu vurgular yapılmıştır. "*... HSYK'da adalet bakanı ve müsteşarın yer alması hakimlerin mesleki gelecekleriyle ilgili tüm kararlar üzerinde yürütme lehine potansiyel bir etki meydana getirmektedir. -Yargı mesleğine tabi kimselerin Adalet Bakanlığı personeli tarafından mülakata tabi tutulma-*

sı Adalet Bakanlığı lehine hakim adayları olarak seçilme veya seçilmeme konularında verilecek kararlar yönünden etkin bir nüfuz oluşturacak potansiyel güç meydana getirmiştir.- Hem yargıç adaylarının meslek öncesi eğitimlerinin içeriği, hem de hakim ve savcı adayları eğitim merkezinin idaresi Adalet Bakanlığı'na bağlıdır. -HSYK'nın idari işlerini yürütmek üzere kendisine bağlı bir sekreteryası yoktur. Aksine Kurul bu konuda tamamen Adalet Bakanlığı Özlük İşleri Genel Müdürlüğü'nün idari desteğine bağlıdır.- Yargıçların mesleki kariyerleri Adalet Bakanlığı merkez teşkilatı içerisinde çalışan bakana bağlı sivil görevliler ve adalet müfettişlerince hazırlanan rapora göre değerlendirilmektedir. HSYK'nın üyeleri Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır. Bu durumun düzeltilmesi ve kurumların HSYK'nın seçecekleri üyeleri kendilerinin belirlemesi daha uygun olur." denilmiştir.

Bu tespitler karşısında; şu anda görev yapan dokuz bin yargıç ve savcıya ek olarak, 2005 Bütçe Kanunu'yla alınan dört bin yargıç ve savcı kadrosunun hangi kriterlere göre doldurulacağı ciddi endişe yaratmaktadır. Çünkü; çok yakın bir süre önce devletin üst düzey yetkililerinin siyasal iktidarın kendi dünya görüşüne uygun şekilde kadrolaştığı yolundaki uyarıları karşısında, önümüzdeki 25-30 yılın yargıç ve savcılarının seçileceği bu atamaların sağlıklı ve objektif olabi-

leceği kuşkusu bulunmaktadır. Mevcut sistemde ÖSYM'nin yapmış olduğu sınavlarda en yüksek puanlarla dereceye giren adayların mülakatta sınav kaybetmeleri bu kuşkuları artırmaktadır.

Yine yargıç ve savcılarının mesleki kariyerlerini bunun sonucu olarak da, mesleki geleceklerini doğrudan etkileyen raporları düzenleyen Adalet Bakanlığı müfettişleri doğrudan bakan tarafından atanmakta ve görevden alınmaktadır. Kısa bir süre önce yargıçların geleceğini belirleyecek yüz yeni müfettiş sayın Bakan'ın kişisel tasarrufları sonucu göreve alınmıştır. Sayın Bakan, ne kadar objektif olursa olsun bu işlem kurumsal olarak, yargı bağımsızlığıyla bağdaşmamaktadır.

Yargı için sıraladığımız bütün sorunlar, yargının bir bölümünü oluşturan "*idari yargı*" için de söz konusudur. "*İdari yargı*"ya özgü kimi tespit ve değerlendirmelerimizi de sizlerle paylaşmak istiyorum.

Öncelikle Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nda adli yargı mensubu üyeler çoğunlukta olduğundan, Kurul bünyesinde idari yargı mensuplarına ilişkin alınan kararlar kimi zaman haklı yakınmalara neden olmaktadır. İdari yargıyla doğrudan ilgili Kurul kararlarında, idari yargı mensubu üyelerin çoğunlukta olacağı bir yapının

oluşturulmasının daha uygun olabileceği düşünülmektedir.

İdari yargı denetiminin idarenin her türlü eylem ve işlemlerinin yargı denetimine tabi olduğu biçimindeki Anayasa'nın 125/1. maddesinde yer alan denetimin, yalın ama hukuka uygun biçimiyle yapılabilmesi için, bu denetime bir çok önemli kısıtlama getiren Anayasa başta olmak üzere, yasalardaki değişikliklerin süratle yapılarak idari yargı önündeki engellerin kaldırılması gerekmektedir.

Anayasa'nın 125/1. maddesindeki hükme karşın, bu gün ülkemizde *"idarenin bütün eylem ve işlemlerinin yargı denetimine"* tabi olduğu söylenemez. Hukuk devletinin tüm kurum ve kurullarıyla gerçekleşebilmesi için öncelikle, idari yargı denetimine konulan bu ve benzeri kısıtlamalar, sınırlamalar hızla giderilmelidir.

*"Yargı denetimi bağımsızlığına sahip idari işlemler"*in mevcudiyeti, idarenin yargısal denetimini zayıflatan ve idari yargının etkinliğini azaltan bir olgudur. Bu nedenle yapılacak yasal değişikliklerle, idarenin bütün eylem ve işlemlerinin yargı denetiminden geçmesinin önü açılmalıdır.

Geçtiğimiz yıllarda idari yargıyla ilgili olarak dikkat çektiğimiz ve vurgu yaptığımız sorunlar hakkında, köklü değişiklikler yapılmamış olma-

sına karşın, idari yargı adına iki önemli gelişme yaşanmıştır.

Bunlardan birincisi Haziran 2004'te çıkarılan ve Danıştay'ın yapısında önemli sayılabilecek değişiklikler yapan "*Danıştay Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair 5183 sayılı Kanun*" dur. Bu kanun değişikliğiyle;

1. Danıştay'da 13. Daire olarak bir daire daha kurulması ve bu yeni dairenin bağımsız üst kurulların görev alanına giren rekabet, enerji, telekom, bankacılık, sermaye piyasaları, özelleştirme, kamu ihaleleri, radyo-televizyon yayıncılığı gibi ekonomik işlere bakmakla görevli olması ve bu tür işlerin bunlara daha önce bakmakta olan 10. Daire'den alınması;

2. Öncesinde kamu görevlilerine soruşturma izni verilmesi veya verilmemesine karşı yapılan itirazlar gibi idari işlere bakan 2. Daire'nin dava dairesi haline getirilmesi ve kamu görevlilerine ilişkin davalara bakmasının öngörülmesi;

3. İdari Dava Daireleri Genel Kurulu ve Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu'nun hem adlarının ve hem de yapılarının değişerek, bir yandan İdari Dava Daireleri Kurulu ve Vergi Dava Daireleri Kurulu adını almaları;

4. Diğer yandan ise bu Kurullar'ın artık dava dairelerinin tüm üyelerinden değil, dava daireleri başkanlarından ve ayrıca her dava dairesinden bir tür rotasyonla seçilecek üçer üyeden oluşması ve böylece idari yargıya intikal etmiş davalarda son sözü söyleyen bu merciin üye sayısının azaltılması,

şeklinde düzenlemeler yapılmıştır.

Bu yasal değişiklikler sonucunda Danıştay'da toplam on üç daireden sadece biri (1. Daire) idari işlere, kalan on iki daire ise yargısal işlere bakmaktadırlar. Bunlardan dördü (3, 4, 7 ve 9. Daireler) vergi davalarına, sekizi ise (2, 5, 6, 8, 10, 11, 12 ve 13. Daireler) idari davalara ilişkin yargısal işlere bakmaktadırlar.

Danıştay'ın özellikle idari davalara ilişkin iş yükü dikkate alındığında iki yeni idari dava dairesi oluşturulması isabetli görünmektedir.

Öte yandan, İdari ve Vergi Dava Daireleri Kurulları'nın daha etkin ve verimli çalışmalarını sağlamak için üye sayılarının azaltılması prensipte olumlu bir yaklaşım olarak görünmekle birlikte, Kurullar'ın daire başkanları ve her daireden üçer üyenin katılımıyla oluşması, üye sayısının azalmasına yönelik beklenen etkinliği sağlamaya-

caktır. Bu noktada gerçekten etkili olabilecek bir değişiklik yapılmak isteniyorsa bu sayının daha da azaltılması, örneğin; daire başkanları ve her daireden birer veya en fazla ikişer üye şeklinde düzenlenmesi daha uygun olacaktır.

Bu değişiklikler sırasında, Danıştay'ın ilk derece mahkemesi olarak görevlendirildiği konular daraltılarak, yerine temel kanunlarla ilgili kanun tasarılarının Danıştay incelemesine sunulması yasaların kanun tekniğine ve ülke hukuk gereksinmelerine uygun çıkması sağlanabilir, dolayısıyla, bu konudaki olumsuzlukların önüne geçilebilirdi.

İdari yargıya ilişkin olarak son dönemde diğer bir önemli gelişme ise, 2577 sayılı "*İdari Yargılama Usulü*" Yasası ile ilgili yasa değişikliği hazırlıklarıdır.

Adalet Bakanlığı tarafından oluşturulan ve Danıştay temsilcileriyle bazı akademisyenlerin katıldığı bir komisyon tarafından hazırlanan yasa taslağı, genel olarak uygulamadaki bazı sorunların çözümünü kolaylaştıracak ve dolayısıyla yargılamayı hızlandırabilecek oldukça olumlu değişiklikler öngörmektedir. Bununla birlikte taslağın bazı hususlarda yaptığı düzenlemelerde deyim yerindeyse fazla çekingen davranıldığı ve bu alanda gerçek bir reform yapılması fırsatının kaçırıldığı

ği izlenimi doğmaktadır. Örneğin; idari yargının mevcut yapılanmasındaki en önemli sorunlardan biri, ilk derece ile temyiz aşaması arasına gerçek anlamda “*istinaf*” aşamasının oluşturulamaması ve bu konuda bölge idare mahkemelerinin bir yandan çok sınırlı bir işleve sahip olması, diğer yandan ise bunların kararlarının temyiz merciince (Danıştay) denetlenememesi nedeniyle kendi içinde tutarlı olmayan ve sorun doğuran bir sistemin yaratılmış bulunmasıdır. Taslak bu konuda bazı mütevazı adımlar atmamakla birlikte (örneğin; bölge idare mahkemesi kararlarına karşı Danıştay Başsavcılığı'nın uygun görmesiyle Danıştay denetimi söz konusu olabilecektir), idare mahkemelerinin itiraz yoluyla bölge idare mahkemelerince denetlenecek kararları sadece biraz genişletilmekle yetinilmiş ve idare mahkemesi kararlarının büyük kısmının istinaf yoluna gitmeden doğrudan temyize/Danıştay'a gitmesi uygulaması devam ettirilmiştir. Oysa bu konuda gerçek bir reformdan söz edebilmek için, idare mahkemesinin tüm nihai kararları itiraz yoluyla bölge idare mahkemelerine gidebilmeli ve bölge idare mahkemesinin kararları için de Danıştay'ın iş yükünü artırmayacak mantıklı bir mekanizma/düzen oluşturularak, temyiz yoluyla Danıştay denetimi sağlanmalıdır. Böylece, Danıştay idari yargıda son sözü söyleyen ve içtihat yaratan bir konuma getirilmelidir.

Taslak ayrıca, bir kanun yolu olarak kayda değer bir işleve sahip olmayan ve Danıştay'ın iş yükünde önemli bir artışa neden olan “*karar düzeltme*” kurumu konusunda da yeni ve yeterli bir düzenleme getirememiştir. Adli yargıda usul yasalarında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarıyla bağlantılı olarak “*hak ihlali*” durumunun tespiti halinde, bu durumu “*yargılamanın yenilenmesi*” sebebi sayan değişikliklere benzer şekilde İdari Yargılama Usul Yasası'nda da değişiklikler yapılması yanında, ilk derece idare mahkemelerinin yurttaşların kolayca başvuracağı sayıya çıkarılması, idari işlem ve eylemlere karşı dava açma sürelerinin yeniden ve herkesin kolayca anlayabileceği biçimde düzenlenmesi, yine idari yargılamada ispat vasıtalarının genişletilmesi gibi konuların yeni düzenlemede göz önünde bulundurulması gerektiği kanısındayız.

Bu iki gelişme yanında “*İdari Usul Yasası*” konusunda beklentilere yanıt verecek gerekli girişimler yapılmamıştır. Halbuki, “*İdari Usul Yasası*” ivedi olarak çıkarılmalı, idarenin nasıl davranması gerektiğinin standart kuralları gösterilmeli ve yönetilenlerin idari işlemler hakkında önceden bilgi sahibi olmaları ilkesine uygun düzenlemeler yapılarak, çıkacak uyuşmazlıkların yargı önüne gelmeden büyük oranda çözümlenmelerine olanak sağlanmalıdır.

Bütün bunların yanı sıra idari yargıda yaşanan en önemli olumsuzluklardan birisi de, verilen yargı kararlarının çoğu zaman idare tarafından uygulanmaması ya da kararların engellenmesi için her türlü girişimde bulunulması olgusudur. Anayasa'nın 129/4 ve İYUK'un 28/4, 52. maddelerindeki amir hükümlere karşın, idari yargı kararları kimi zaman uygulanmamakta ve ciddi hak ihlallerine neden olmaktadır. Hukukun üstünlüğü ve hukuk devleti kavramlarıyla bağdaşmayan bu konuda, kararların mutlaka uygulanmasını sağlayacak yeni yasal düzenlemeler yapılarak, idarenin sorumluluğunu artıran daha etkin yaptırımlar getirilmelidir.

Çeşitli nedenlerle dile getirdiğimiz, Danıştay tarafından iptal edilen düzenleyici işlemler başta olmak üzere, yurttaşları aydınlatacak önemli kararların *Resmi Gazete*'de yayınlanması, böylece ilgililerin bilgilenmesinin sağlanması yönündeki dileğimiz, Danıştay kararlarının web sayfasına aktarılmasıyla kısmen giderilmiştir. Çok az sayıda kararın yayımlandığı ve değişik kararların yayınlanmadığı bu uygulama kesinlikle yeterli değildir. Danıştay kararlarına ulaşmak hala çok zor ve sıkıntılı bir süreci içermektedir.

Yine, geçmiş yıllarda sözünü ettiğimiz konuların arasında yer alan, Danıştay ve idari yar-

gı mahkemelerinin bina ve araç-gereç gereksinimleri konularında da olumlu bazı gelişmelerin olduğunu tespit etmiş bulunmaktayız. İdari yargının tepe noktasını oluşturan Danıştay'ın içinde bulunduğu mekanın yetersizliğini çeşitli nedenlerle dile getirmiştik. Bu konuda hükümet yetkililerinin her türlü desteği vereceklerini ifade etmiş olmalarını çok önemli bir gelişme olarak kabul ediyoruz. Yeri gelmişken 59. Hükümet'in cezaevi ve adliye binalarının yapımı konusundaki başarı ve girişimlerini büyük bir mutlulukla izlediğimizi her adliye binası açılışında bu coşkuyu birlikte yaşadığımızı da bu vesileyle ifade etmek isterim.

İdari yargı konusunda her zaman dile getirdiğimiz en önemli sorun, kuşkusuz hukuk fakültesi öğrenimi görmemiş kişilerin yargıç ve savcı olabilmeleri sorunudur. İdari yargıç olarak atanabilmek için "*Programlarında hukuk veya hukuk bilgisine yeterince yer veren,*" hükmü nedeniyle, hukuk fakültesi mezunu olma koşulu aranmadığından, çeşitli sosyal bilimler fakültelerinden mezun olanlar idari yargıç ve savcı olabilmektedirler. Hukuk eğitimi kalitesinin bile tartışma konusu edildiği günümüz Türkiye'sinde yetersiz ve sınırlı hukuk dersleriyle "*hakim*" kimliğinin kazandırılması ciddi sakıncalar doğurmaktadır. Bu gün toplam

idari yargı içinde hukuk fakóltesi mezunlarının yaklaŐık %30 civarında olduğu ve kimi idare mahkemelerinde üç yargıcın da hukuk fakóltesi mezunu olmadığı somut gerçeği karşısında sorunun önemi ve aceleliği ortadadır.

Konu hukuk eğitimine gelmişken çok kısa süre önce gerçekleŐtirilen olumlu bir giriŐimden söz etmek istiyorum. Adalet Bakanı sayın Cemil iek ve YÖK Başkanı sayın Erdoėan Tezi 21 Nisan 2005 günü Danıştay, Yargıtay, Anayasa Mahkemesi Başkanları yanında otuz üç hukuk fakóltesi dekanı ve bizlerle "*Hukuk Öėretimi*" konusunda çok yararlı bir toplantı gerçekleŐtirmiŐlerdir. Bu toplantı ve daha sonra yapılacağını umduğum çalıŐmaların "*Hukuk Öğrenimi*" yönünden yeni ufuklar aacağına inancım tamdır.

İdari yargılama hukuku enstrümanlarının ve yargılama usulünün "*silahların eŐitliėi*" prensibine göre yeniden düzenlenmesi ve en önemlisi birey haklarının yürütme karşısında etkin koruma ilkelerinin ve savunma hakkının güçlendirilmesi gereklidir.

Bireylerin haklarının teminatı olan geçici yargısal koruma mekanizması "*yürütmenin durdurulması*" kurumu yeniden düzenlenmelidir.

İdari yargının “*re’sen yargılama*” yetkisini kısıtlama niteliğinde olan İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 31. maddesindeki hüküm yeniden gözden geçirilmelidir.

İdari yargıda davaya asli müdahale olanağı sağlanmalıdır.

İdari işlem dosyası hakkında davacının tam ve zamanında bilgi sahibi olması hakkı sağlanarak, bu aşamada davacıya ayrıca yeni bir savunma hakkı tanınmalıdır.

İdari yargılama hukukunda uyuşmazlıkların görülmesi ve çözülmesinde yazılı yargılama usulü öngörülmüş olup, yargıç tarafından incelemenin dosyadaki evraklar üzerinden yapılacağı esası kabul edilmiştir. Bu durum yargılamanın “*aleniyet*” ilkesi göz önüne alınarak yeniden yapılandırılmalıdır.

İdari Yargılama Usulü Kanunu, yargılamanın “*makul ve kabul edilebilir*” bir süre içinde sonlandırılmasına yönelik olarak yeniden düzenlenmelidir. Bu noktada; ilk inceleme aşaması kaldırılmalıdır, dilekçe teatisi süreci yeniden formüle edilerek, replik-diplik aşamaları zorunlu olmaktan çıkarılmalıdır.

DanıŐtay savcılığı sadece dűŐünce bildiren ve usulü formaliteyi yerine getirmekten ibaret bir fonksiyon ifa eden görüntüsünden kurtarılmalıdır. Kamu yararının gerçekleştirilmesi için DanıŐtay Savcılığı Kurumu daha aktif hale getirilmelidir. Savcılık makamı, idari veya vergi dava dairelerinin ilk derece mahkemesi olarak verdiği kararlarda temyiz hakkına, temyiz incelemesi sonunda verilen kararlara karŐı da genel kurullarda itiraz hakkına sahip olmalıdır.

Danıştay tetkik hakimlerinin Danıştay dava dairelerinde rotasyonla çalışmaları sağlanmalıdır. Bu suretle ileride Danıştay üyesi olmaları halinde veya yerel mahkemelere hakim olarak atandıklarında yeterli donanım ve bilgiye sahip olmaları mümkün olabilecektir.

İdari yargıda duruŐma ilk derece mahkemelerinde taraflardan birinin isteği üzerine yapıldığı halde, temyiz ve itirazlarda tarafların istemine ve Danıştay veya ilgili Bölge İdare Mahkemesi'nin kararına bağlıdır. Temyiz ve itiraz hallerinde de duruŐma istekleri, ilk derece mahkemelerinde olduğu gibi duruŐma yapılabilmesi için yeterli sayılmalıdır.

Yine duruŐmalarda taraflar yalnız dinlenilmekte, ayrıca tutanak tutulmamaktadır. Bu ek-

sikliğin de giderilerek özellikle, keşif, bilirkişi incelemesi, delil tespiti, işlem dosyasının getirilmesi taleplerinin tutanağa geçirilmesi daha uygun olacaktır. İdari yargıda tanık ve bilirkişilerin huzurda dinlenilmesi ve anlatımların tutanaklara geçirilmesi olanağı sağlanmalıdır.

Bütün bunların dışında, bazı uyuşmazlıkların öncelikle bağımsız, teminatlı ve uzman yüksek kurullar aracılığıyla yarı yargısal usullerle çözümlenmesi yöntemleri getirilmelidir. Bu bağlamda, idari uyuşmazlıkların çözümünde yargılama dışı usullerden dahili inceleme, uzlaştırma, arabuluculuk, müzakere ve tahkim usulleri yanında, işlevi itibariyle idareyle vatandaşları uzlaştıran gerçek anlamda bağımsız ombudsman kurumlarının da hukukumuza kazandırılmasıyla, uyuşmazlıkların büyük çoğunluğu, mahkemelerin dışında; fakat, hukuk kurallarına uygun bir süreçte çözülmesi sağlanacaktır.

İdari yargılamada bunlar gerçekleştirildiği takdirde ana hedef olan "*adil yargılanma hakkı*"nı gerçekleştirebilmek daha kolay olacaktır.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 22. Dönem'de çıkardığı yasalar ve bu yasaların oluşturacağı hukuki düzenle ilgili çok ciddi kaygılar

taşıdığımızı bilgilerinize arz etmek isterim.

Bu dönemde temel yasalar dahil yüzlerce yasa çıkarılmış ya da bir çok temel yasada torba tabir edilen kanunlarla önemli değişiklikler yapılmıştır. Çıkarılan yasalar yanında, yapılan yasa değişikliklerinin zorunlu bulunup bulunmadığı, Anayasa ve hukukun genel ilkeleriyle uyum sağlayıp sağlamadığı, yasa tekniğine uygun olup olmadığı, ya da toplumsal yarar içerip içermediği yeterince tartışılmadan yasama faaliyetine girildiği anlaşılmaktadır. Bu tespit ve değerlendirmemizi bu dönemdeki veto edilen yasa sayısının fazlalığı doğrulamaktadır.

Toplumsal tabanda çoğunluk desteğine sahip olmamasına karşın, yasama organında çoğunluk gücüne sahip olan siyasi iktidar, yasalarda yaptığı ve yapmaya giriştiği değişikliklerle kendini adeta toplumu yeniden şekillendirme konularında asli kurucu unsur olarak kabul etmektedir. Siyasi geçmişi çok kısa olan iktidarın bu özelliği yanında, tüm yasaları Başbakanlık adına süzgeçten geçiren en yetkili bürokratın yaklaşımına kamuoyunda var olan kuşku nedeniyle, hukuk sistemini tümünden değiştirecek bu anlayış ve girişimleri son derece yanlış ve tehlikeli bulmaktayız. Kendisini asli kurucu unsur olarak algılayan iktidarın kaldırdığı ve yeniden kurmaya çalıştığı hukuk düzeni, ikti-

darın gerçek sahibi olan ulusun büyük çoğunluğunun istek ve beklentilerine uygun mudur? Bu sorunun yanıtı alınmadan, ortak tavırlar belirlenmeden, toplumsal konsensüs sağlanmadan yapılan değişiklikler zaman içinde büyük sorunlar yaratacak ve aynı yöntemlerle gelecek iktidarlar tarafından yeni değişikliklere muhatap olacaktır.

Hızlı ve aceleci bir yöntemle yapılan yasa değişikliklerinin önemli bir sakıncası da, yeni yasalarla ömrünü tamamlayarak yürürlükten kaldırılan yasalara yönelik birikimin işe yaramaz hale geldiği, yargının bir anlamda her şeye sil baştan başlamak durumuna sokulmasında görülmektedir.

Bu eleştiriler yanında, AB Komisyonu İlerleme Raporu'na endeksli olarak çıkarılan kimi yasalarla demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü, hukuk devleti ilke ve kavramları bakımından önemli kazanımlar elde edilmiştir. Yasalarda hüküm altına alınan bu kurum ve kavramlar yeterince özümsemediği ve benimsenmediği için uygulamada ciddi sorunlar yaşanmaktadır.

Bu dönemde çıkarılan yasalarla ilgili değerlendirmelerimizi zaman zaman kamuoyu ile paylaştık, karşı görüş ve düşüncelerimizi Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri başta olmak üzere tüm ilgililere ilettik, burada ben sadece "Bölge

Adliye Mahkemeleri", "Ceza Yasası", "Ceza Muhakemesi Yasası" ile ilgili çalışmalarımız hakkında kısa bilgiler arz edeceğim.

Durağan yasalar, sürekli değişen toplumun gereksinmelerini karşılamak ve onlara hukuki çözümler üretmek için zaman, zaman değiştirilmekte ya da yerini yeni yasalara bırakmaktadır. Kuşkusuz yasa koyucu bu dengeyi çok iyi korumalı toplumsal düzeni sağlayan hukuksal balansa dikkat etmelidir. Aksi taktirde, toplumda düzen ve istikrar sorunu yaşanır.

Kuruluşuna baştan beri karşı olduğumuz "Bölge Adliye Mahkemeleri", genel olarak "İstinaf" diye adlandırılan mahkemelerinin göreve başlamasıyla çok ciddi sorunlar yaşanacaktır. Kurumsal sorunların yanında, mevcut yargıç açığı, deneyimli personel yokluğu ve bina, araç-gereç eksikliği sorunları katlayacaktır. Bu fiziki imkansızlıklar yanında, mahkemelerin kuruluşuna olanak veren yasadaki kimi düzenlemeler, beklenenin aksine yargılamayı hızlandırmayacak, yargılamanın daha da uzamasına neden olacaktır. Çok büyük bir yanılğı olarak yargıdaki sorunların çözümü "İstinaf"ta aranmaktadır. Oysa, iktidarı, muhalefeti, merkezi yönetimi, yerel yönetimleri, çeşitli kurum ve kuruluşlarıyla Türkiye'de siyasi ve idari yöneticilerin yanında onların oy depoları ve siyasi çıkar

ortakları kimi vatandaşların, ganimetçi, kayırmacı ve karşıt kişi anlayış ve husumetinden, nüfus artışı ve bunun uzantıları toplumsal çözümlerden kaynaklı bireylerin birbirleriyle ve yönetimle olan bozuk ilişkilerinin sonucu artan dava sayısının asıl sebeplerini gideremeyince “İstinaf” yegane çare olarak sunulmaktadır. Yargıtay’da iş azalması ve bunun sonucu kısmi bir rahatlama beklentisi yanında, başta yargılama sürelerinin uzaması veya her derecede bir öncekinin zıttı kararların çıkması ve bunun getireceği uygulama karmaşası endişesi yaşanmaktadır. Nitekim bu endişeleri taşıyan, sayın Yargıtay Başkanı ve aynı dönemde seçilerek göreve başlayan Ceza ve Hukuk Genel Kurul Başkanları yasanın uygulamasının bir süre daha ertelenmesini önermişlerdir.

Bir toplumun çağdaşlık düzeyi ceza yargılamasında uyguladığı ceza yöntemi ve ceza yasası hükümlerine göre ölçülmekte, insan haklarını hiçe sayan ilkel ceza normları uygulayan toplumlar, ne denli zengin ve ekonomik yönden güçlü olurlarsa olsunlar çağdışılık suçlamasına hedef olmaktadır. Bu nedenle, Türk Ceza Yasası, temel kanunların en önemlisi olup bireyi, toplumu ve devletin tüm kesimlerini yakından ilgilendirmektedir. 1926 yılında kabul edilen Türk Ceza Yasası geçen süre

içinde altmış sekiz kez önemli değişikliklere uğramasına karşın, yıllardır yeni bir ceza yasası arayışı ve onun sonucu olarak yasa çalışmaları aralıksız olarak sürdürülmüştür. Türkiye Barolar Birliği olarak, geçmişten günümüze sürdürülen ceza yasası çalışmalarına her aşamada katkı sunduk ve toplumumuzun çağdaş bir ceza yasasına kavuşturulması uğraşına hep destek verdik. Ancak, bunu yaparken evrensel hukuk normları, modern ceza politikaları ve uygulamadan gelen sorunlar adına yapıcı, yönlendirici kimi eleştiri ve endişelerimizi de her fırsatta dile getirdik. 13 Mayıs 2004 günü Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne gönderilen yasa tasarısı, 12 Ekim 2004 günü kabul edilmiştir. Yasalaşan bu tasarı metni beklentilere yanıt verecek nitelikte midir? sorusuna doğrusu evet yanıtını vermek mümkün olamamaktadır. Çünkü, ceza hukuku alanında çok önemli isimlerin oluşturduğu büyük bir kesim bu tasarı için "*Kanunlaşmaması gereken bir tasarı*" olarak bakmıştır. Nitekim, yasalaştıktan sonra yaşanan süreç bu düşünceleri doğrulamış yoğun eleştiriler karşısında yasanın yürürlük tarihi 1 Haziran 2005'e ertelenmiştir. Bu erteleme dahi yasaların, yasalaşma sürecinde yeterince tartışılmadığı ve irdelenmediğinin göstergesidir. Kaldı ki bu ertelemenin de yeterli olmadığı tartışmaların hala sürdürüldüğü görülmektedir.

Anayasa'da, uyum yasalarında ve Anayasa'nın 90. maddesinde son yapılan değişiklikle ulusal mevzuat arasında sayılması gerekli uluslararası sözleşmelerde düzenlenen "*adil yargılanma hakkı*"nın gerçekleşmesini sağlayan ceza yargılama yöntemidir.

Bilim adamlarının ortak görüşleri Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "*reform*" etiketini taşıyabilecek niteliklere sahip bulunmadığı, ancak önemli yenilikler içerdiği şeklindedir.

Kişi hakları bakımından yakalama, tutuklama, dinleme, arama gibi önemli değişiklikler hakkında kolluk güçleri tarafından öne sürülen itirazlara ve gerekçelere katılmak mümkün değildir. Bu konudaki aşırı kötü kullanmaların mümkün olduğu dönemlerde de suç sayısında ciddi artışlar olduğu göz önüne alınırsa, bu kanunla vatandaşlara sağlanan hakların "*asayiş*" ile doğrudan ilgisini bulabilmek mümkün değildir.

Ceza Muhakemesi Kanunu "*adil yargılanma hakkı*"nın gerçekleşmesi bağlamında büyük önemi olan savunma ile iddiayı eşit koşullarda hizmet verecek olanakları sağlayamamıştır.

Söz Ceza Muhakemesi Kanunu'na gelmişken güncel bir gelişmeyi savunma hakkının özüne aykırı olduğuna dikkat çekerek bilgilerinize sunmak

istiyorum. Hükümet'in bu kez "*tasarı*" şeklinde değil de üç AKP Milletvekili'ne imzalatıp "*teklif*" olarak 3 Mayıs 2005 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunduğu CMK'nın 35 maddesinin değiştirilmesini hedefleyen "*gizli tasarı*"nın 24. maddesiyle savunma hakkına müdahale edilmekte barolar devreden çıkarılmak istenmektedir.

Yapılması düşünülen değişiklikle: örgütlü suç işlediği, suç delillerini yok edip gizlediği, suçluyu kayırdığı, cezaevine yasak eşya soktuğu, cezaevinde hak kullanımını ve beslenmeyi engellediği iddiasıyla hakkında "*soruşturma*" açılan avukatın bu iddialarla ilgili şüpheli, sanık veya hükümlünün savunmasından yasaklanabilmesi olanağı getirilmekte bu yapılırken de avukatın meslek kuruluşu tümüyle dışarıda tutulmaktadır.

Bir avukatın hangi koşullarda meslekten yasaklanabileceği Avukatlık Kanunu'nda düzenlenmiştir. Bunları yok sayarak avukatı doğrudan sadece soyut bir iddia üzerine açılacak soruşturma ile mesleğini yapamaz şüpheli, sanık ya da hükümlüyü de istediği avukatı yetkilendiremez konuma getirmek savunma hakkını önemsemeyen bir anlayışın eseridir.

Böyle bir düzenlemeye gerek yoktur. Bugün suç işlediği meslek kurallarına aykırı davrandı-

ğı kanıtlanan avukatlar hakkında hak ettikleri cezalar mahkemeler ve barolarımız tarafından verilmektedir.

Yasalarla ilgili son sözü TÜBİTAK Yasa Tasarısı'yla noktalamak istiyorum. Bir ülkede bilimsel gelişmenin en temel koşulu hiç kuşkusuz bilimsel özerkliğin ödünsüz korunmasıdır. Bunun için bilimsel özerklik siyasal iktidarların bilime müdahale oluşturabilecek tercihlerine karşı özenle korunmalıdır. Bu nedenle, TÜBİTAK Yasa Tasarısı'nın, özellikle bilim kurulunun oluşumunda siyasal iktidarlara özerk yapıyı güdüm altına alabilme olanağı tanıyan hükmünü (m. 4) ülkemizin bilimsel gelişmesini engelleyici nitelikte görmekteyiz.

Sayın Cumhurbaşkanı,

Genelde yargı, özelde idari yargı ve hukuk düzenimizle ilgili kimi tespit ve değerlendirmeleri sizlerle paylaştıktan sonra, ülkemiz ve bulunduğumuz coğrafyada yaşanan olumsuzluklardan söz etmek istiyorum. Yaşanan ülke ve dünya gerçekleri karşısında ulusal değerleri savunmanın, olası tehlikelere ve aymazlıklara vurgu yapmanın, belli çıkar çevrelerince tutuculukla, paranoya ile nitelendirilmesine karşın, halkımıza olan tarihsel sorumluluğumuz yanında, aydın ve hukukçu kimliğimizin gereği olarak bunları yılmadan,

usanmadan korkusuzca ortaya koymak ve yakın tehlikelere dikkat çekmek durumundayız.

Bu gün ülkemiz, iç ve dış sorunlar bakımından tarihinin en kritik, en sıkıntılı dönemini yaşamaktadır. Ulusal anlamda yaşanan siyasal, sosyal ve ekonomik sorunlar yanında, uluslararası ilişkilerde de ülkemizin ve bölgemizin coğrafyasını etkileyecek çok ciddi olaylarla karşı karşıyayız.

3 Kasım 2002 seçimlerinden sonra, büyük çoğunlukla iktidar olan Adalet ve Kalkınma Partisi'nin oluşturduğu 58 ve 59. Hükümetler, tek parti iktidarının sağladığı olanaklar ve 57. Hükümet'ten devraldıkları IMF odaklı ekonomik programlara sıkı sıkıya bağlılıkları sonucunda, sermaye, piyasa, mali rakam ve endekslerde kimi başarılı sonuçlar almalarına karşın, yatırımların durması, piyasaların hareketsizliği ve özellikle artan işsizlik nedeniyle ülke insanı büyük sıkıntılar yaşamaktadır. Ekono-mideki dışa bağımlılık ve belirsizlik yanında, kamu yönetimi ve siyasal anlayış bakımından da çok ilginç bir süreç yaşamaktayız. Laiklik, demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü gibi çağcıl değerler üzerine kurulmuş Türkiye Cumhuriyeti'nin bu nitelikleri tartışmaya açılmaktadır.

Bu düşünce ve yaklaşım yurt içinde, Cumhuriyet'in ilanından bu yana "din ve vicdan özgürlü-

ğü" maskesi altında yönlendirilen samimi dindar vatandaşlarımız arasında yandaşlar bulabildiği gibi, yurt dışında da "yeşil kuşak", "ılımlı İslam" ve "Büyük Ortadoğu Projesi" peşinde koşanlardan destek bulmuştur ve bulmaktadır.

1 Nisan 2005 günlü "Laiklik karşıtlarının ülkeyimizde güçlenme ortamı buldukları, yandaş sayılarını ve imkanlarını artırdıkları, bunların doğal sonucu olarak devlete sızdıkları bir gerçektir ..." sözleriyle günlük yaşamın dinselleştirilmesi yönündeki anti laik girişimlere dikkat çeken Yargıtay Başsavcısı sayın Nuri Ok'un bu açıklamalarından sonra, aynı konuda Cumhurbaşkanlığı, Genel Kurmay Başkanlığı ve son olarak 26 Nisan 2005 tarihinde de Anayasa Mahkemesi Başkanlığı'ndan çok net tespit ve uyarılar gelmiştir.

Türkiye Barolar Birliği olarak yıllardır vurgu yaptığımız bu konularda peş peşe yapılan açıklama ve tespitlerin geç kalınmış, doğal tepkiler olduğunu söylemekle yetiniyoruz.

AB-Türkiye ilişkilerinde gelinen nokta tüm olumsuzluklarına karşın umut vericidir. Çünkü bilindiği gibi 17 Aralık 2004 Brüksel Zirvesi'nde Türkiye 3 Ekim 2005 günü müzakere masasına davet edilmiştir. Fransa Cumhurbaşkanı Chirac'ın inanarak ya da politik düşünce ve yakla-

şımlarla da olsa yaptığı çok doğru bir tespit var; “Türkiye’deki, Türk halkının, Türk insanının onuruna düşkün bir ulus olduğu gerçeğidir.” Ulusal ve uluslararası ilişkilerimizde bu kimliğimizden, bu özelliğimizden asla ödün verilmemelidir. Özellikle, ülkemiz, halkımız ve insanımız için yeni bir dönemin başlangıcını oluşturacak müzakere sürecinin bu anlayışla sürdürülmesi gerektiğine inanmaktayız. AB’ye tam üyelik uğruna her isteneni yapan, her ödünü veren, yanlış bir yaklaşım yerine, kendine saygısı ve güveni olan her taraf devlet gibi, her şeyden önce halkımızın çıkarlarını düşünmeli istenenleri tartmalı, yanlışları belirtip doğruları sununa kadar savunmalıyız. Kanımızca AB’ye sağlıklı, saygın ve eşit koşullarla girişin yolu ve yöntemi bu olmalıdır.

11 Eylül 2001 günü Dünya Ticaret Merkezi’ni rota tutan uçakların menzile varmalarından bu yana, dünyadaki hukuk algılayışı, özgürlük ve güvenlik kavramlarını bir diğerinin seçeneği olarak somutlaştırdı. Demokratik bir hukuk devleti içinde, insan haklarına saygılı özgürlükler ortamının yeterince güvenli olamayacağı tartışması kimilerinin “hukukun gücü” yerine “gücün hukukunu” düşünmelerine ve yaşama geçirmelerine neden oldu. Bu anlayış giderek en temel insan hakkı olan yaşama hakkının ihlal edilmesine gerekçe oldu ve

coğrafyamızda yaşanan kimi insanlık dışı uygulamalara zemin hazırladı. Kısaca dünya, bu yeni evresinde, Birleşmiş Milletler başta olmak üzere, tüm uluslararası kuruluşlarda hukuku bir ölçüde göz ardı ederek çifte standartların yoğun yaşandığı ve güçlüünün egemenliğinin hukuka yeğlendiği yeni bir kurgu içine girmiştir. Kuşkusuz bu yeni kurguyu, bu yeni anlayışı zorlayan, onu reddeden, ona karşı direnç gösteren, sesini yükselten güçlü bir talepte uluslardan yükselmemiş, bunun sonucu, uluslararası ilişkilerde “hukukun gücü” değil “gücün hukuku” egemen olmuştur.

Hukukun bir yana bırakılarak, “gücün hukukunun” egemenliğine tanık olduğumuz bir uygulamada, insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünün savunucusu olduğunu dilinden düşürmeyen, İsviçre’nin Zürih Kanton Savcılığı’nın Tarih Kurumu Başkanı Prof. Dr. Yusuf Halaçoğlu hakkında başlattığı hukuk tanımaz soruşturmadır. Sayın Halaçoğlu’nun tarihi belge ve gerçeklere dayalı olarak savunduğu “Soykırım iddiası asılsızdır” bilimsel görüşü nedeniyle, Aralık 2004’te kabul edilen ve hiçbir hukuki dayanağı olmayan “Ermeni Soykırımının İnkârının Suç Olması” kararı gereği, karşı karşıya kaldığı fiili ve hukuki durum uygar dünya adına yüz kızartan bir olgudur. Halaçoğlu’nun bilimsel kimliği ve başında

bulunduğu kurumun niteliği dikkate alınırsa, politik temelli hukuksal gÖrÖnÖmlü bu kararın aslında TÖrk ulusunu ve TÖrkiye Cumhuriyeti'ni hedeflediği çok açıktır. Çünkü İsviçre'nin bu uygulaması yanında, Şu ana kadar 15 devlet "*Zorunlu GÖÇ-Tehcir*" kararını meclislerinden geçirerek "*24 Nisan 1915 tarihini Ermeni Soykırımı*" olarak tanımıŐtır. Bu geliŐmeler son derece tehlikeli olup, TÖrkiye'den tazminat ve toprak taleplerine yÖnelik giriŐimlerin ilk adımınu oluŐturmaktadır. TBB olarak, tarihi gerçekleri tartıŐmak ve uluslar arası hukuku uygulamak yerine, doğruluğu kanıtlanmamıŐ tarihsel bir sorun hakkında siyasi amaçlarla karar verilmesini, hukuk dışı, adaletsiz ve haksız bir uygulama olarak niteliyor ve Őiddetle kınıyoruz.

Beni sabırla dinlediğiniz için teŐekkÖr ediyor, saygılarımı sunuyorum.

